

קובץ

הערות וביאורים

בתורת כ"ק אדמו"ר שליט"א

בפש"מ, רמב"ם, נגלה וחסידות

שלח

גליון לג (תקמד)

ירצא לאור על ידי

תלמידי בית המדרש דמוסד חינוך אהלי תורה

ברוקלין, ניו יארק

417 טראי עוועניו

היי תהא שנת נסים

מאתיים שנה להולדת כ"ק אדמו"ר הצ"צ

ארבעים שנה לנשיאות כ"ק אדמו"ר שליט"א

פתח דבר

ביום ד' ז"ך סיון יתמלאו י"ג שנים לפטירתו הטראגית של התמים הקדוש אברהם אליעזר הי"ד גאלדמאן שהי' מבחירי תלמידי ישיבתנו, הי' מצויין הן בלימודו, והן בהנהגתו ביראת שמים והן בהפצת המעיינות, וזכרו לא יסור לעולם, ובקשר לזה, הנה גליון זה מוקדש במיוחד לזכרו ולעילוי נשמתו.

* * *

מודעה ובקשה

תקותינו להוציא לאור גליון הבא בעז"ה - גליון חגיגי מוגדל לרגל יום הבהיר כ"ח סיון יום בוא כ"ק אדמו"ר שליט"א והרבנית נ"ע זי"ע לחצי כדור התחתון, ומבקשים אנו מאת כל התמימים ואנ"ש שיחיו וכן חברי הכולל שיחיו להשתדל ביתר שאת ויתר עוז להשתתף בכתיבת הערות וכו' בגליון מיוחד זה.

כאן המקום ג"כ לעורר, שבהיות וימי הקיץ קרבים ובאים עלינו ועכ"י לטובה, הנה בכדי שנוכל להמשיך ולהוציא לאור הגליון בקביעות מדי שבוע בשבוע במשך כל ימי הקיץ, אנו צריכים לעזר וסיוע מיוחד בקבלת חומר ע"מ להדפיסם.

אשר ע"כ אנו מבקשים את הת' ואנ"ש וחברי הכולל שיחיו שישתדלו "בכל מאדם" בכתיבת הערות והארות בתורת כ"ק אדמו"ר שליט"א וכן בשאר המדורים לעיתים תכופות בכל משך זמן הקיץ, ויגעת ומצאת תאמין.

המערכת

עשי"ק פרשת שלח כ"ב לירחא תליתאי הי' תחא שנת נסים

ת ו כ ן ה ע נ י נ י ם

שיחות

- חג השבועות - חג המצו"ת (מקור לזה בשיחת כ"ק אדמו"ר
5 מהור"י
6 השער דספר התניא
8 מצוות הדלקת הנרות במקדש ובחנוכה
9 כי לא ידח ממנו נדח אינו סתירה לבחירה

לקוטי שיחות

- 10 מצוות תפלה בדיבור דוקא
11 תשובה היא מ"ע לשיטת הרמב"ם
11 מדת ענוה ונבואה
12 תנאי להשראת השכינה
13 שמואל הקטן תיקן ברכת המינים
14 הלבושים דג"ע של ר"א בן דורדיא
15 בענין נבואה וענוה
18 וכי אומרים לאדם חטא, במצוה דרבים
21 ד' דרגות בלימוד התורה

אגרות קודש

- 22 הערות וציונים באגרות קודש כ"ק אדמו"ר שליט"א

נגלה

- 28 קריאת הקב"ה בשם אדנות

מספר פאקסמיליא לשלוח הערות: 9720 - 953 (718)

ש י ח ו ת

חג השבועות - חג המצות (מקור לזה בשיחת כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ)

הרב אהרן לייב ראסקין
≈ משפיע בישיבה ≈

בחלק משיחת יום ב' דחג השבועות שנה זו סעיף א: חג השבועות נקרא בליובאוויטש . . בשם "חג המצות", כיון שאז היו באים הרבנים - המורי צדק . . לחגוג את החג אצל הרבי.

והנה לכאורה יש להוסיף ציון למקור הדבר, והוא בשיחת יום אחשי"פ תרצ"ו (ספר השיחות תרצ"ו ע' 137 ואילך) וז"ל: חג השבועות הי' נקרא בליובאוויטש "חג המצות" יען כי בו היו באים רבנים חסידים, כי על ימים הנוראים כבד לרב לעזוב עדתו, וכן על חג הפסח, כי הרי יש שאלות שרב אינו יכול לעזוב העיר, וע"כ היו באים על שבועות. עכ"ל שם.

וממשיך בהשיחה (דחג השבועות שנה זו) שכן הי' בדורו של כ"ק אדמו"ר מהורשי"ב נ"ע ואח"כ אצל כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ. ומסתמא כן היתה ההנהגה עוד קודם - אצל כ"ק אדמו"ר מהר"ש ואצל הצמח צדק.

ולהעיר דבספר השיחות תרצ"ו שם (ע' 138) מספר: בחג השבועות הי' "חג המצות", והי' אז שולחן, לפני הבאים מהשלחן הזה היו הרבנים יראים כי **רבנו הצ"צ** הי' שואל שאלות וכו'. [וראה גם אגרות-קודש אדמו"ר מהוריי"צ ח"ו סי"ע קעא דביום השני דחגה"ש הי' הצ"צ מזמין את כל הרבנים והחסידים לקידוש והי' מדבר דברי תורה והי' דורש שהרבנים יפלפלו בזה ויחוו דעתם].

בשיחה הנ"ל (דחג השבועות שנה זו) מבאר בארוכה (סי"ג ואילך) התואר "מורה צדק".

ויש להעיר מספר השיחות תרצ"ו שם ע' 137: ...וע"כ היו באים על שבועות. ונקרא "חג המצות" כי אצל החסידים נקרא רב בשם מו"צ. . יסוד הדבר הוא על דברי **רבנו הזקן** אשר אמר פעם לאחד הרבנים, רב הוא מרא דאתרא. אתרא הוא מקום הרב. הוא בעל הבית על המקום אם המקום יהי' כלי לאלקות או לא, וזהו מורה צדק. ועל יסוד זה נק' רבנים חסידים בשם מו"צ.

בשיחה הנ"ל הערה 24: "חג המצות" מרמז גם על ענין הביטול . . שזה עיקר ענינו של רב. וראה גם בארוכה לקו"ש חלק כח ע' 256 ואילך ובשוה"ג להערה 32.

ויש להעיר גם מספר השיחות שם (ע' 138): רבנו הצ"צ כתב לאחד הרבנים וואס האט געטאן מיט זיך - אין הכוונה מיט זיך אין געלט, נאר ברוחניות - וכתב לו רבנו הצ"צ, השכחתה דברי אאזמו"ר בענין מרא דאתרא, בקבלת רבנות לא מרות ניתן לך כי אם עבדות. עיי"ש בארוכה.

~~~~~

השער דספר התניא

הרב החתן מיכאל חנוך גאלאמב
≈ חושב השכונה ≈

בהתוועדות דש"פ במדבר, דיבר כ"ק אדמו"ר שליט"א אודות התחלת ספר התניא, ואודות השם של כל הספר, שלכאורה לפי הכתוב בהשער-בלאט, הרי כל תוכן הספר הוא "לבאר היטיב איך הוא קרוב מאד כו", והו"ע ההתבוננות בענינים המעוררים אהוי"ר, ומהו הענין של "תניא", (ובפרט שיש בזה חילוקי גירסאות וכו') ראה שם.

ומבאר בזה, שנוסף על התוכן הנ"ל של הספר, ישנו עוד ענין - ואדרבה, ענין **עקרי** שבא בהתחלת הספר, והוא עצם הענין של לימוד (פנימיות) התורה, יחוד שכל האדם עם חכמתו של הקב"ה, ע"ש.

ובדרך אפשר בלבד הי' אפשר להעיר, דלכאורה עדיין דרוש קצת ביאור, דבהקושיא הי' נראה שהתחלת הספר (ושם הספר) אינו שייך להשער-בלאט (- תוכן הספר).

והי' אפשר לומר בפשטות, שהכוונה בזה שבאמת אין צריך להיות שייכות ביניהם כי הם שני דברים.

- **[היינו א) אהוי"ר. ב) לימוד התורה. - ולהעיר בד"א,** מהיחידות להתלמידים תשרי תשמ"ט בענין "צא מן התיבה", לצאת מהעבודה דאהוי"ר, וליכנס לעולם האמיתי הוא עולם התורה דאסתכל באורייתא וברא עלמא ע"ש **היטב**.

אמנם, עדיין הי' אפשר להקשות (לאידך) דאם כן, שהוא "ענין עקרי" וכו' מפני מה אינו מרומז ענין זה (לימוד התורה) בהשער-בלאט רק בענין של התבוננות וכו', דלפי הנ"ל יוצא שהשער-בלאט מדגיש ענין א' ובהתחלת הספר מדגיש ענין אחר, וקצת קשה לכאורה (והלא שני הענינים עקריים הם).

ואולי הי' אפשר לומר שיובן זה ע"פ המבואר בד"ה כי קרוב אליך תרע"ח שמקשה שם (עי' תכג), מהו הסדר בהפסוק כי קרוב גוי דהל"ל או בתחלה בלבבך (שקאי על ענין המח') ואח"כ בפ"ך (דיבור) ואח"כ לעשותו (מעשה), או עכ"פ מלמטלמ"ע (מעשה דיבור ומח'), אבל מהו הסדר שמתחיל בדיבור (בפ"ך) וחוזר למחשבה (ובלבבך), ומבאר שזהו החילוק שבין צדיקים ובינונים, שבצדיקים שלבם ברשותם, הסדר אצלם כתיקונו מחדו"מ (ראה שם), משא"כ בבינונים (וספר התניא הוא "ספר של בינונים") צ"ל תחלה "בפ"ך" ועי"ז יכול לבוא ל"בלבבך", ובפ"ך קאי על **דיבור בתורה**, ראה שם.

(לפ"ז) יוצא שגם בהשער-בלאט ישנו ענין דלימוד התורה. ואולי י"ל לאידך ג"כ שבהתחלת הספר, בתיבת תניא, מרומז גם תוכן הספר וכמבואר בד"ה הנ"ל, שע"י בפ"ך יבוא לבלבבך, וכל הנ"ל הוא בד"א).

מצוות הדלקת הנרות במקדש ובחנוכה

הרב אברהם יצחק ברוך גערליצקי

≈ ר"מ בישיבה ≈

בשיחת ש"פ בהעלותך (סעי' ה') הובא מה שפסק הרמב"ם (הל' ביאת המקדש פ"ט ה"ז): ש"הדלקת הנרות כשרה בזרים, לפיכך אם הטיב הכהן את הנרות והוציאן לחוץ מותר לזר להדליקן", ואחד הקושיות ע"ז הי' דאפילו בנרות חנוכה שהם זכר לנרות המקדש, ההדלקה צ"ל במקומה, כי ההלכה היא ש"הדלקה עושה מצוה" שלכן אם הדליקה בפנים והוציאה לחוץ לא עשה כלום, משא"כ בנרות המקדש יכול זר להדליק מתוך להיכל, והכהן כניסנו אח"כ להיכל ואי"צ להדליק שוב את המנורה?

ויש להעיר דזהו קושיית המנחת חינוך (מצוה צ"ח) וכן בס' מעשה רקח על הרמב"ם (הל' חנוכה פ"ד ה"ט) דכמו בנרות חנוכה לא יצא אם הדליק בפנים והוציא לחוץ, כן בנרות המקדש צריך לומר כן, כיון שהנרות חנוכה הם זכר לנרות המקדש כדכתב רש"י שבת כב, ב ד"ה אי הדלקה, ובהשיתח בהערה 53 הובא ביאור הגר"ח דבמקדש אין מעשה ההדלקה מעצם המצוה, אלא המצוה שהנרות יהיו דלוקים, ולכן אין נפק"מ שמעשה ההדלקה היתה מבחוץ, ולפ"ז נמצא דבנרות חנוכה מעשה ההדלקה היא המצוה, ולכן אם הדליק במקום פסול לא יצא, משא"כ בנרות המקדש דאין מצוה במעשה הדלקה לכן כשר בהדליקן בחוץ, (ראה בס' היובל להגר"ד סולוביציק ח"א ע' תקמ"ז שהביא ראיות לזה), אבל מ"מ זה גופא צריך ביאור דאם תיקנו נרות חנוכה זכר לנרות המקדש, למה לא תיקנו שיהיו בדומה ממש, וכמו שבנרות המקדש המצוה הוא שיהיו דלוקים, כמו יתקנו ג"כ בנוגע לנרות חנוכה?

ואולי אפשר לומר דהנס חנוכה בנרות המקדש הי' שעשו מעשה **הדלקה** שלא הי' עומד להדליק שמונה ימים ונעשה נס והי' דלוק שמונה ימים, והמצוה דנרות חנוכה לא תקנו לזכר נרות המקדש, אלא לזכר **הנס** שבנרות המקדש, והנס הי' במה שהשימו שמן ליום אחד **והדליקו** בו, והי' דולק ח' ימים, ולכן תיקנו מצות נרות חנוכה לזכר הנס שיעשה גם הוא **מעשה הדלקה** כמו

שעשו אז, ולכן חלוק מצות הדלקת נר חנוכה מהדלקת נרות המקדש, דבמקדש המצוה היא שיהא דלוק, ובחנוכה תיקנו המצוה לעשות מעשה הדלקה לזכר הנס.

≈ ≈ ≈

כי לא ידח ממנו נדח אינו סתירה לבחירה

(ב) במה שנתבאר שם בעי' ו' דהענין ד"לא ידח ממנו נדח" אינו סתירה לענין הבחירה, כי זה אינו מצד מלמעלה, אלא דזהו מצד המציאות האמיתי של כל ישראל דרצונו האמיתי לקיים רצון ה' ורק "יצרו הוא שתקפו" לכן ה"לא ידח ממנו נדח" הינו **תוצאה ומסובב** של מציאותו האמיתי של יהודי שהוא בוחר מאליו לקיים רצון ה', ובהתוועדות הזכיר כ"ק אדמו"ר שליט"א דזהו גם הענין מ"ש הרמב"ם דהבטיחה תורה שישראל עושין תשובה בסוף גלותן כו' דאין זה ע"י כפי' מלמעלה אלא מצד המציאות של ישראל דבודאי יהי' כן.

ולפי"ז יש להעיר במ"ש בגליון העבר בנוגע למצוות תשובה, שבמשנת יעבץ (או"ח סי' נ"ד) הוכיח כשיטת המנ"ח דלשיטת הרמב"ם אין התשובה מצוה חיובית, דאי נימא שהיא מצוה חיובית איך זה מתאים למ"ש הרמב"ם דהבטיחה תורה שישראל עושין תשובה כו' הרי בנוגע למצוה לא שייך כפי' אלא צ"ל בבחירה חפשית עיי"ש.

ולפי מה שנתבאר בהשיחה מובן דאי"ז ראוי כלל, כיון דגם הא דהבטיחה תורה כו' הו"ע שיבוא בבחירה חפשית של ישראל, וראה לקו"ש פ' נשא ש.ז. שנתבאר שלא כהמנ"ח, ובגליון העבר צויין בענין זה למ"ש בתורת שלום ע' 220 ולקו"ש חי"א פ' שמות (א) הערה 57 **שהבחירה אינו אלא לשעה** וסוף סוף לא ידח ממנו נדח עיי"ש, ובפשטות הביאור בשיחה זו הוא באופן אחר.

■ ■ ■

ל ק ו ט י ש י ח ו ת

מצוות תפלה בדיבור דוקא

ג) בלקו"ש פ' נשא (סעי' א') נתבאר בביאור הג' במצות תשובה שתשובה ווידוי הם שני חלקים של מצוה אחת, תשובה היא חלק המחשבה שבה, ווידוי הוא חלק הדיבור, והטעם שהרמב"ם הזכיר רק מצוות וידוי הוא לפי שמצוה שיש בה שני חלקים, מחשבה ודיבור או מעשה, נמנה במנין המצוות ענין הדיבור והמעשה שבה ולא ענין המחשבה שבה, ומביא דוגמא לזה ממצוות תפלה דאף דעיקר ענין התפלה הוא כוונה בלב, מ"מ נחשבת תפלה כמצוה **שבדיבור** וזהו פשטות הפירוש יתפלל שקאי על הדיבור שבתפלה עיי"ש.

ויש להביא רא"י לזה דבהל' תפלה פ"א הי"ג כתב הרמב"ם: "ואם הי' רגיל מרבה בתחינה ובקשה, ואם הי' ערל שפתים מדבר כפי יכלתו ובכל עת שירצה כו"ל, וכאן הרי איירי הרמב"ם בעיקר הגדר דמצוות תפלה **מן התורה**, ומוכח מזה דעיקר הגדר של תפלה מדאורייתא הוא **בדיבור** דוקא, ואם לא הוציא בדיבור לא רק שלא קיים המצוה מדרבנן אלא גם מדאורייתא, וראה מה שצויין בהערה 25, וראה גם מה שכתב בביאור הלכה או"ח שם (סי' ק"א ס"ב) וז"ל: ולא זו בלבד שבמצוות מעשיות העיקר בהם הוא חלק המעשי, אלא שגם במצוות התפלה שנקראת עבודה שבלב ולמדוהו חז"ל מהכתוב ולעבדו בכל לבבכם, עם כל זה העיקר הוא שצריך האדם לחתך בשפתיו דוקא כל תיבה ממטבע התפלה וכמו שאמרו רז"ל בריש פרק אין עומדין שצריך שיחתוך בשפתיו כו' עיי"ש, דזהו בעצם הגדר דתפלה.

וראה חולין קלדב, דורשי חמורות היו אומרים הזרוע כנגד היד כו' ולחיים כנגד תפלה וכן הוא אומר ויעמוד פנחס ויפלל כו', משמע מזה ג"כ דעצם הגדר שבתפלה היא בדיבור דוקא כנגד הלחיים.

תשובה היא מ"ע לשיטת הרמב"ם

(ד) בסעי' ב' כתב דנראה יותר הביאור השלישי דתשובה ווידוי הם ב' חלקים של מצוה אחת וחשיב החלק שבדיבור עיי"ש, ולכאורה אכתי יל"ע בלשון הרמב"ם "כשיעשה תשובה" (ולא אמר צריך להתוודות ע"ד מ"ע להתפלל כו') דמלשון זה לכאורה משמע כהמניח?

ואולי אפ"ל קצת עפ"י מה שהוקשה שם על הביאור הב' דתשובה היא מהציוויים הכוללים שאין בהם "מעשה מיוחד", דהן אמת דעזיבת החטא אין בו מעשה מיוחד, אבל הלא צריך להיות גם חרטה על העבר, והרי חרטה על העבר הוא "מעשה מיוחד" שאין יודעים אותו ממצות אחרות עיי"ש.

ולפי"ז נמצא דלעזיבת החטא באמת לא בעינן למצוות תשובה דוקא, דזה צריך להיות גם בלי מצוות התשובה, והתשובה מוסיף הענין דחרטה על העבר וענין הוידוי, ולפי"ז אפ"ל לכאורה דכוונת הרמב"ם ד"כשיעשה תשובה וישוב מחטאו" היינו עזיבת החטא שצריך להיות בלאו הכי כנ"ל, צריך להתוודות, ומוסיף שם ג"כ "והרי נחמתי כו"י" דזהו"ע דחרטה על העבר. (וגם לפי מ"ש אח"כ דגם "עזיבת החטא" שבתשובה לא ידענו ממצוות אחרות כי אינו דומה הקבלה שבתשובה לקבלת עומ"ש סתם, ג"כ י"ל כנ"ל דעכ"פ עזיבת החטא סתם מצד קבלת עומ"ש צ"ל גם בלי מצוות תשובה).

≈ ≈ ≈

מדת ענוה ונבואה

(ה) בלקו"ש פ' בהעלותך (בריש השיחה) מביא מה שדייקו המפרשים (עיון יעקב לע"י נדרים לח,א) דמזה שהכתוב מפרש ענוותנותו של משה - "והאיש משה עניו מאד וגו'", בהסיפור ע"ד גודל מעלת נבואתו, מובן שמכח הענוה שלו זכה משה למעלת נבואתו שהיתה אצלו **בקביעות** עיי"ש.

ולכאורה יליע דאיזה ראי' ישנה ממ"ש כאן הכתוב "והאיש משה עניו וגו'", הלא אפי"ל בפשטות הטעם בזה דכיון דתלונת מרים במשה היתה "הרק אך במשה דיבר ה'" כלומר מדוע משה מתגאה, וכדאמרו חז"ל במדרש (ילקוט שמעוני סו"פ בהעלותך) "מרים אמרה עלי ה' הדיבור ולא פרשתי מבעלי ומשה זכה עליו דעתו ופירש מאשתו" ולכן קאמר כאן הקרא והאיש משה עניו מאד "כי לא ה' משה מבקש גדולה על שום אדם ולא יתגאה במעלתו כלל" וכ"כ ברמב"ן וראב"ע שם, וא"כ מהו הראי' מכאן דזהו"ע עיקרי בנבואה.

וראה גם באור זרוע (בריש הספר אות מ"ד) דלאחר שהביא הפלוגתא בע"ז כב, אם חסידות גדולה או ענוה גדולה סיים דענוה עדיפי וז"ל: וכן נראה בעיני אני המחבר יצחק בר משה נבי"ה דחכי הילכתא דענוה עדיפא מכולהו דכתיב והאיש משה עניו מאד, והא משה רבינו כולחו איתנהו ביה ולא משבח ליה קרא אלא בענוה, ש"מ דענוה גדולה מכולהו עכ"ל. ובאמת גם בזה יש להקשות כנ"ל דאיזו ראי' היא, הרי כאן נוגע להזכיר מדת ענוותנותו שלא כטענת מרים, וילי"ע.

≈ ≈ ≈

תנאי להשראת השכינה

ו) במ"ש שם בסעי' ד' בביאור הגמ' נדרים ד"השראת השכינה" הוא לא רק בשייכות לנבואה ורוח"ק אלא בשביל כל מדריגה של "השראת השכינה" דהענוה המוזכר שם הוא הדרגא הא' שבלי זה אי אפשר להיות השראת השכינה, ובענין זה הענוה היא כמו שאר התנאים דגבור עשיר וחכם, שכולם הם רק תנאים והקדמה שבלי זה אי אפשר שתהי' השראת השכינה עיי"ש.

לכאורה צריך ביאור דאיך אפי"ל דהשראת השכינה סתם כגון אכל בי עשרה שכינתא שריא, אי אפשר להיות רק על גבור ועשיר, דלכאורה מעלות אלו נצרכים רק לנביא, ולא לכל אדם, ועי' גם ברא"ש שם שפי' דאין הקב"ה משרה שכינתו **בקביעות** דהיינו לנביא, וראה גם לקו"ש חכ"ג (צויין בהערה 7) ע' 88 דגבורה ועשירות זיינען שייך נאחר צו נבואה כו' עיי"ש. (ואח"כ

בסעי' ח' שם ממשיך ג"כ דהגמ' נדרים לא מיירי אודות נבואה במיוחד אלא אודות השראת השכינה בכלל עיי"ש, ואם איירי אודות נבואה הלא כיון דצריכים בזה לדרגא הב' דוקא, למה מביא כאן דרגא הא'?

≈ ≈ ≈

שמואל הקטן תיקן ברכת המינים

ז) בסעי' ה' מבאר שגם בירושלמי בשייכות לשמואל הקטן הכוונה לענוה בדרגא נעלית כזו ע"ד הסוג הנאמר בהלל, ובהערה 44 כתב וז"ל: אלא שבסוג זה גופא למטה יותר, ולהעיר דשמואל הקטן תיקן ברכת ולמלשינים (ברכות כח, סעי"ב), עכ"ל. ובפשטות הכוונה בזה דלתקן ברכה זו צריך ענין קנאות ותקיפות כו' ולא מצינו כן אצל הלל.

ויש להעיר בזה במ"ש בחי' הגרי"ז על התורה (אות רי"ז) שביאר דלמה דוקא שמואל הקטן תיקן ברכה זו עפ"י המבואר שבאמת בעומק פנימיות כוונת התפלה אין אתנו עד מה, וידענו אינה בערך כלל נגד עומק אנשי כנסת הגדולה מתקני התפלה, שהיו ק"כ זקנים ומהם כמה נביאים וכל מבין יבין דלא איתא איניש על יבשתא שיוכל לתקן תיקון נפלא ונורא כזה, לכלול ולגנוז במטבע תפלה קבועה לדורות בנוסח אחד כו' והוא בלתי אפשר אם לא ע"י נבואה העליונה ורוח קדשו ית' אשר הופיע עליהם בעת תיקון נוסח התפלה והברכות כו', ונראה פשוט דברכת המינים אינה שונה בשאר הברכות, ואיתא בסנהדרין יא, דאמרו על שמואל הקטן שראוי שתשרה שכינה עליו, ולכן רק שמואל הקטן יכול הי' לתקן ברכת המינים שנוסח ברכת התפלה אי"א לתקנה בלי רוח הקודש והוא אשר ראוי הי' לכך עיי"ש, דלפ"ז יוצא דהא תליא דכיון שהי' בטל כ"כ במדת ענוה, לכן הי' ראוי להשראת השכינה, ולכן הוא הי' ראוי לתקן נוסח הברכה, וראה בס' בינו שנות דור ודור ע' שכ"ט והלאה בענין זה.

~~~~~

הלבושים דג"ע של ר"א בן דורדיא

הרב שלום דובער הלוי וויינבערג
 ~ שליח כ"ק אדמו"ר שליט"א ~
 קנזס סיטי, מיזורי

בהליקוט לפי נשא מביא כ"ק אד"ש מ"ש האריז"ל בנוגע לתשובת ר' אלעזר בן דורדיא: "וקשה אחר שלא סיגל מעשים טובים האידך בא לעולם הבא ... במה יתכסה שאין אדם יכול גיכנס שמה אם לא יהי לו לבוש הנעשה ממעשים טובים ... אלא זהו גלגול יוחנן כהן גדול ששימש פי' שנה בכ"ג ולבסוף נעשה צדוקי ... הלבוש שעשה יוחנן כה"ג בכל המע"ט אשר סיגל פי' שנים לקחו ר' אלעזר".

ולא זכיתי להבין למה הי' צריך ראב"ד להלבושים דיוחנן כה"ג, ולמה לא הספיק תשובתו, שהרי כמבואר בתניא ספמ"ג היתה תשובתו של ראב"ד "תשובה מאהבה" שאז, כיומא פ"ו וכחדגשת כ"ק אד"ש בכ"מ הרי זדונות לא רק נעשים כזכיות, אלא נעשים זכיות ממש.

ולכאוי' כן הוא גם בנוגע ללבושים הנעשים ממע"ט, שהרי אף שבנוגע למ"ע הרי מבאר אדה"ז באגה"ת פ"א "אבל לענין תשובה אף שמוחלין לו העונש ... מ"מ האור נעדר וכו', "מ"מ מבאר כ"ק אד"ש (הובא בשוערים בסה"ת ע" 1052) "מבואר בלקו"ת ד"ה מה טובו פ"ד (טה"ד, וצ"ל פ"ב) שזהו בסתם תשובה, אבל תשובה עצומה ממעקים קראתיך כו' ממלא גם האור שחסר, ויש לקשר זה עם מ"ש ביומא פ"ו סע"א דע"י תשובה נרפא מכאן ואילך, וע"י תשובה מאהבה - נעקר עונו מתחילתו".

ולכאוי' מכיון שתשובת ראב"ד היתה תשובה מאהבה כנ"ל, הרי לא נחסר כלום בהאור, ולכאוי' כן הוא בנוגע ללבושים (היינו - גם אם נחלק בין מה "שהאור נעדר" והלבושים שנעשים ע"י מע"ט).

ולהעיר ג"כ מאוה"ת על מארז"ל וענינים עי' מ"ח: "יש קונה עולמו בשעה א', הנה שעה אחת של ראב"ד דחילא יתיר גבוה

יותר מבחי צדיק גמור שעובד כל ימיו באהבה ויראה והמשיך המשכות רבות בכל יום".

ואבקש מקוראי הגליון שיי להבהיר לי הענין.

בענין נבואה וענוה

הרב יצחק י. שחט

≈ חבר הכולל ≈

שע"י מזכירות כ"ק אד"ש

בלקו"ש ש"פ בהעלותך (תש"נ) איתא דיש ב' אופני ענוה, יש ענוה שהיא שוה לשאר מדות (חכם גבור עשיר וכו') המובא במס' נדרים, ויש ענוה שהיא בסוג לפני עצמה, למעלה ממדות הנ"ל, ובזה גופא יש ג' דרגות, יש ב' דרגות השייכים לשאר מדות; א) שאינו מחזיק טובה לעצמו (ב) לא רק שאינו מחזיק טובה לעצמו אלא משפיל א"ע ומרגיש א"ע למטה מכל אדם, ג) שהיא למעלה משייכות אל מדות הנ"ל והוא ענוה הגורמת שישפיל את עצמו ולירד ולחתעסק גם עם זה שברור שהוא הירוד והשפל ביותר.

ועיין החמשך שם בהשיחה דג' דרגות אלו נוגע לשינוי הגירסאות בבלי ובירושלמי, דבבבלי שנקט לשון "יש ביניכם אחד ראוי שתשרה עליו שכינה" זה מייירי בהב' דרגות הראשונות הנ"ל, דלשון שכינה מורה על כללות השראת השכינה ששייך לכל אדם, ובשביל זה צריכים רק אחד מב' דרגות הראשונות, משא"כ מלשון הירושלמי, "יש ביניכם אחד ראוי לרוח הקודש", משמע שמורה על דרגא הכי נעלית של רוח הקודש דבשביל זה צריכים העניות שבדרגא חג' הנ"ל.

והנה בלקוטי שיחות חלק כ"ג ש"פ בהעלותך (שיחה ג') מביא הגמרא בנדרים (לח.) "אין הקב"ה משרה שכינתו אלא על גבור ועשיר, וחכם ועניו, וכולן ממשה", ואח"כ מביא הגמרא בשבת (צב.) "אין השכינה שורה אלא על חכם גבור ועשיר ובעל

קומה, דהנה יש ב' שינוים, א) בנדרים כתיב "אין הקב"ה משרה שכינתו", ובשבת כתיב "אין הקב"ה שורה", ב) בשבת לא נקט עניו.

ועיין שם המשך השיחה, ומסיק שם דיש כמה דרגות בנבואה, יש דרגא אחת שהוא ענין השראת השכינה בכלל, שזה דבר השייך לכל בני"א, אשר בשביל זה צריכים כל המדות הנ"ל כולל ג"כ מדת הענוה, ויש דרגא של נבואה שהיא למעלה מזה, שבזה צריכים שלימות במדות הנ"ל, אבל ענוה שהוא ענין כללי אינו נוגע לדרגא של נבואה זו, שענינות נוגע רק **בכלל** לשייכות והשראה בכלל מהקב"ה ע"ש, אשר עפ"י מדויק שינוי הלשוניות בין ב' גמרות הנ"ל, ידוע הכלל כל הגבוה ביותר שורה למטה ביותר, ובמילא במסכת נדרים שמדבר אודות מישהו למטה ביותר אין לו כל המעלות ומדות הנ"ל, ובמילא לגביו יש רק נבואה פחותה ביותר או השראת השכינה **בכלל**, אשר ע"כ צריך שהשראת השכינה צריך לבא מגבוה ביותר, מהקב"ה; הקב"ה משרה שכינתו, משא"כ במס' שבת שמדבר אודות נבואה גבוהה ביותר, אז השכינה שורה מאליו.

והנה צ"ע בכמה דברים בין ב' השיחות הנ"ל.

א) בהשיחה דהשתא מחלק בין הבבלי והירושלמי בלשונם, דהבבלי נקט לשון שכינה, והירושלמי נקט לשון רוח הקודש, והנה בהשיחה (חלק כ"ג) מביא הסיפור דסנהדרין (ושאר מקומות), "יש כאן אחד שראוי שתשרה עליו שכינה וכו', ושם בהערה 15 מביא הירושלמי שנקט לשון רוח הקודש, ואח"כ מציין להערה 17, שמשם משמע דאין שום חילוק בין הלשון שכינה ורוח הקודש, וז"ל: "ואין לומר שתשרה עליו שכינה שבמקומות הנ"ל אינו שייך לענינו (לענין הנבואה), שהרי זהו אותו הלשון שבנדרים שם, "הקב"ה משרה שכינתו" ובפרט שבמקומות הנ"ל (שבהערה 13 נשם מביאים הירושלמי הנ"ל) ה"ז בא בהמשך למ"ש משמתו נביאים האחרונים חגי זכרי ומלאכי נסתלקה רוח הקודש מישראל ואעפ"כ היו משתמשין בבת קול כו', וע"ז בא ההמשך שישנו מי שראוי שתשרה עליו שכינה.

וראה פרש"י סנהדרין שם ד"ה אף הוא שרתה עליו שכינה **שנתנבאו** כו', וראה לשון הרמב"ם הלי יסוה"ת (פי"ז ה"א) "ואין הנבואה . . . מיד **רוח הקודש** שורה עליו", ובה"ה שם שתשרה **שכינה**, ועוד. עכ"ל.

אשר מזה משמע. דאין חילוק בין לשון שכינה ולשון רוח הקודש, אלא היינו הך, ואדרבה אפשר יש לחלק בין הבבלי והירושלמי באופן אחר (וכמו שם), דבבבלי כתיב "ראוי **שתשרה עליו** שכינה", דאפשר שזה כמו ע"ד הגמ' בנדרים שזה כמו שהקב"ה גורם שתשרה עליו השכינה, משא"כ בהירושלמי כתיב "יש ביניכם אחד ראוי לרוח הקודש" (ולא **שתשרה עליו** רוח הקודש) ע"ד הגמרא בשבת, שראוי לזה מאליו.

(ב) עוד יש לדייק דבהשיחה (חכ"ג) משמע דזה מה דלא נקט ענוה בגמרא שבת הוא משום דשם מדברים אודות דרגא של נבואה שהיא גבוהה ביותר (הדרגא הג') שהוא שייך לאותו נבואה הגבוהה ביותר, וא"כ אפי' בגמרא שבת הי' צריך להביא ענוה, וע"ד הענוה שבדרגא הג' הנ"ל, ששייך לנבואה זו.

וי"ל בדרך אפשר דיש כמה דרגות בנבואה ויש כמה דרגות ברוח הקודש (עיין הערה 34), ולכן בנדרים מדברים אודות דרגא של נבואה שהיא למטה ביותר, והיינו השראת השכינה ששייך לכל אדם, ולכן כשנקט ענוה שם היינו הענוה שבב' דרגות הראשונות הנ"ל, ועד"ז הוא בהבבלי שם בסנהדרין, משא"כ הירושלמי מדבר אודות נבואה שהיא למעלה מזה (ועיין הלשון בהשיחה אות ד': שהיא דרגא נעלית יותר מהשראת השכינה **(סתם)** שבעבור דרגא זו צריכים ג"כ ענוה, והיינו ע"ד הענוה שבדרגא ג' הנ"ל, ויש עוד דרגא של נבואה שמובא במס' שבת, שהוא הנביאות הגבוהה ביותר שבזה אין שייך אפי' הגדר של העניות שבדרגא הג', מפני שהגם דעניות זו הוא מדרגא גבוהה ביותר, מ"מ עניות הוא ענין כללי שאינו נוגע כלל לענין נבואה זו, (וכלשונו שם).

ועדיין צ"ע בקושיא א' הנ"ל (ועיין בהשיחה שם חכ"ג) הערה 17 בסוף: ובאברבנאל למו"נ שם ספלי"ב דחה ראיית הרמב"ם

וכו' דשם "לא דברו חכמים ז"ל מהנבואה כי אם מהשכינה" ע"ש בארוכה ואכ"מ.

ובהערה 21 "בבבלי במקומות הנ"ל שבהערה 13 מקדים בנוגע להלל ה"י חסיד לפני ה"י עניו ובירושלמי וכו' ה"י עניו חסיד ואכ"מ)*.

* וראה סוף הערה 7, וראה גם בחשמטה בלקו"ש פי שלח.

חמערכת

~~~~~

וכי אומרים לאדם חטא, במצוה דרבים

הת' אליהו נתן הכהן סילבערבערג
≈ תלמיד בישיבה ≈

בלקו"ש פי אמור ש.ז. כתוב, וז"ל (בתחילת ס"ד) ...ווי"א שאין הפלוגתא בנוגע לכלל ישראל, דאז ודאי שמחוייב היחיד להכניס את עצמו בסכנה בשביל הצלת כלל ישראל, וי"ל, שאין זה משום שהצלת כלל ישראל דוחה נפש היחיד, אלא שלפי שלהיות שכל יחיד הוא חלק מהכלל, חלק מהציבור, הרי נמצא, שהצלת כלל ישראל הי"ה גם הצלתו של היחיד, ואם הדברים אמורים בנוגע לסכנות נפשות כ"ש וק"ו בנוגע... (בהערה 40), להעיר שגם בנוגע לחטא, אף שבכלל אין אומרים לאדם חטא כדי שיזכה חברך (שבת ד, א. וש"נ), בכמה מקרים אומרים לו חטא - ראה תוסי' שבת שם, ובכ"מ וא' מהם - להציל רבים מעבירה (ראה תוסי' שם בסוף הד"ה, תוסי' גיטין מא, ב סד"ה כופין שוי"ע אדה"ז ה' שבת סו"ס שו. ועוד). עכ"ל הקי'.

ומפשטות הסגנון נראה, שזה שאומרים לאדם חטא כשמדובר אודות זכות הרבים, תלוי (ג"כ) בסברא זו, שכיון שהוא בעצמו הוה חלק מהציבור לכן נמצא שמזכה אף את עצמו, ולכן אומרים לו חטא.

והנה ראיתי מקשים על התוס' כאן (שבת ד,א), דמה שייד בכלל הדין דמצוה דרבים לזה שאין אומרים לאדם חטא כו', דהא דין זה נאמר (וכמו שכתב התוס') בנוגע לר"א שנכנס לבה"מ ולא מצא שם י' ושחרר את עבדו להשלימו ל"י (-דאע"פ שעבר על לעולם בהם תעבודו, מ"מ, מצד) מצוה דרבים שאני.

ובפשטות הגמ' שם (ברכות מז:) מיירי שר"א ג"כ לא התפלל וא"כ אי"ז חטא בשביל חבירו רק בשביל עצמו, ומה שייד לענינו?

אבל לפי הנ"ל מיושב דברי התוס', דהא מצוה זו של עשרה במנין כו' עיי"ש בהרא"ש דהוה משו קידוש שמו ברבים כו', וא"כ מובן דר"א בעצמו לא הי' יכול לקיים מצוה זו אפי' כשישחרר את עבדו, דעדיין הי' צריך לעוד שמונה אנשים אלא שיסוד המצוה הוא **להרבים**, היינו, שמשחרר את עבדו (-עובר במ"ע) בשביל כל הציבור, רק שהוא נכלל כא' מהציבור, ולפי הנ"ל בדברי כ"ק אדמו"ר שליט"א, הרי"ז **כל היסוד לזה** דמצוה דרבים שאני - משום שהוא נכלל בהציבור והכלל, ולכן מזכה את עצמו ג"כ.

אמנם, לפי"ז צ"ב בדברי התוס', שכתב, "והא דתנן בהשולח (גיטין דף מא: ושם) מי שחציו עבד וחציו בן חורין כופין את רבו ועושה אותו בן חורין, ואע"ג דבהאי פירקא (דף לח:) א"ר יהודה כל המשחרר עבדו עובר בעשה דלעולם בהם תעבודו, שאני פריה ורביה דמצוה רבה היא, כדמשני התם בר"א שנכנס לבה"מ ולא מצא שם י' ושחרר את עבדו להשלימו ל"י, מצוה דרבים שאני", ומדברי התוס' משמע דהטעם "דמצוה דרבים שאני" הוא אותו הטעם דמצוה רבה היא (פו"ר), משא"כ לדברינו נמצא לכאן שמצוה דרבים הוא דמשום איכות המצוה דוחים אפי' חטא דיליה.

ואולי י"ל שזה שאומרים לו חטא כו' גבי מצות פו"ר דהוה שם (גיטין מא:) אינו מזכיר הא דמצוה רבה כו', רק כתוב שם "יבטל? (מפו"ר) והלא לא נברא העולם אלא לפו"ר, שנאמר לא תוהו בראה אלא לשבת יצרה, אלא **מפני תיקון העולם כופין את רבו**... ולכן י"ל שכיון שהמצוה דפו"ר הוה משום תיקון

העולם (דלא תוהו בראה וגו'), אי"כ בזה שהאדון משחרר אותו, ומרשה אותו בזה לקיים פו"ר, אי"כ הרי הוא עצמו קיים בזה התיקון עולם שעיי הפו"ר.

ובאותיות אחרות: כיון שכל ענין דפו"ר הוא אמצעי להתיקון בעולם שנעשית עייז, אי"כ גם פעולת האדון כאן הוא כמו אמצעי והכשר להתיקון בעולם שנעשית עיי פו"ר זו, וזהו משי"כ בהמשנה ד"מפני תיקון העולם כופין את רבו כו"י, היינו שזה שהאדון משחרר עבדו עושה התיקון בעולם כו"י.

[ומצאתי] כעין יסוד לסברא זו, והוא בס' אתון דאורייתא (להגריי ענגל) כלל כ"ב, שהקי' שם על הגמ' (קידושין לה.) שכתוב דמצות פריה ורביה הוה מ"ע שאין הזמ"ג, והא יוהכ"פ אסורה בפו"ר להדיעה דחמשה עינויים הם דאורייתא? וכתב שם לתרץ דמצות פו"ר הוא הוויית בנים "והתורה הטילה על האדם רק את ההכשר, שיעשה מעשה ההכשר לשיהיו בנים הווים, אבל גוף המצוה הרי הוא רק הוויית הבנים.. וא"כ כיון שהוויית הבנים הוא המצוה אי"כ הרי המצוה מתקיימת גם ביוהכ"פ.

ובהמשך דבריו כתב עוד יותר - דכיון שבאם מתו בניו חייב להוליד עוד מדין פו"ר (יבמות סב.), אי"כ בזה גופא שמעניין שבניו יחיו (-עיי פרנסה וכיו"ב) הרי מקיים מצות פו"ר, ואולי חיוב זה הוא בערך אחד עם חיוב התשמיש עצמו..."

דמכ"ז רואים דכיון דיסוד המצוה הוא הבנים כו' אי"כ כל אופני ההכשר קשורים עם המצוה, (רק דעדיין צ"ע באם אפ"ל דין זה גם באדם אחר - ובנדו"ד האדון וד"ל).

[ובזה] יומתק ג"כ לשון המשנה שם "בייש אומרים (לבי"ה שלא אמרו שכופין כו'), תקנתם את רבו ואת עצמו לא תקנתם.. "דלכאוי כולי האי למה? אבל לדברינו י"ל, שאמר לבי"ה שכיון שלא "תקנתם את עצמו" חסר גם בה"תקנתם את רבו", כי עכשיו האדון מבטל התיקון העולם וכו'.

ולפ"ז מבואר דהטעם דמצוה רבה והטעם דמצוה דרבים, הרי הם טעם אחד - שעל העושה החטא ישנו ג"כ הזכות שעיי חטא.

ועצ"ע ולא באתי אלא להעיר.

~~~~~

ד' דרגות בלימוד התורה

הרב דוד שרגא פאלטער

≈ תושב השכונה ≈

בלקו"ש ח"יג פר' בשלח הערה 34 מובא בזה"ל, ולכן יל"פ בד"א גם בלימוד התורה כל סוגים הנ"ל, לימוד תורה של תינוקות של ב"ר שאינו מצד הרגש יוקר התורה גם לא מצד ההרגש דקב"ע כי אם מצד יראת הרצועה ובמילא הלימוד שולל ומבטל את כל מציאותו, **"כשגדל** לימוד, הוא מצד קב"ע", **"כשגדל** יותר לימוד הוא בכדי לברר את הניצוצות מהקליפות ולהתיש את כח הקליפות, **כשגדל** יותר לימודו הוא בכדי להתקשר ולהתייחד ע"י התורה עם הקב"ה", **"כל ד'** אופני לימוד אלו סיבתם שכל ורצון האדם הלומד ותכלית הנרצה בלימוד התורה הוא למלאות רצון הבורא, ע"כ ת"ד.

וכעין זה מובא בלקו"ש ח"ד אבות פ"א (ועכ"פ בקיצור), "דער לימוד התורה פון יעדער אידן דארף ביי אים דורכגיין אט דעם סדר המסורה פון די אלע בחינות פון נפש, בחינת משה שבנפשו, יהושע שבנפשו, זקנים נביאים און אנשי כנה"ג שבנפשו ... אט די פינף בחינות משה וכו' אנשי כנה"ג "דארפן זיין אין א סדר פון מלמטה למעלה ... און דער לימוד התורה פון אנשי כנה"ג קומט נאך די אלע פריערדיקע דרגות די בחינות פון משה ביז נביאים זיינען אלץ דרגות אין לימוד התורה אליין, דערנאך קומט די דרגא פון אנשי כנה"ג צו ממשיך זיין תורה אין וועלט און אין וועלט גופא ביז צו איר נידעריקסטען העלם והסתר ... און מאכן פון דער וועלט א דירה לו יתברך, ע"כ ת"ד.

רואים אנו איך שבכללות יש ד' דרגות ושלבים בלימוד התורה, ואף אחד מהם אינו שלם לגמרי עד שמגיעים לדרגא החמישית כנ"ל.

ויש לתווד כ"ז עם פיה"מ להרמב"ם הידוע בסנהדרין פרק חלק, וז"ל (בקיצור נמרץ) ולפיכך בהכרח יצטרך המלמד שהוא יותר שלם ממנו שיזרז אותו על הלימוד בדברים שהם אהובים אצלו לקטנות שניו ויאמר לו קרא ואתן לך אגוזים או תאנים ואתן לך מעט דבש ובזה הוא קורא ומשתדל לא לעצם הקריאה לפי שאינו יודע מעלתה אלא כדי שיתנו לו אותו המאכל ואכילת אותו המגדים אצלו יקר בעיניו מן הקריאה וטוב הרבה בלא ספק ... **וכשיגדיל** ויחזיק שכלו ויקל בעיניו אותו הדבר שהי' אצלו נכבד מלפנים וחזר לאהוב זולתו וזרזו אותו ויעוררו תאוותו באותו הדבר החמוד לו ואמר לו מלמדו קרא ואקח לך מנעלין יפים או בגדים חמודים ובזה ישתדל לקרא, **וכאשר יהי' שלם בשכלו יותר** ויתבזה בעיניו זה הדבר ג"כ ישים נפשו למה שהוא גדול מזה ואז יאמר לו רבו למוד פרשה זו או פרק זה ואתן לך דינר אחד או ב' דינרין ... **וכשיהי' דעתו גדול ונקלה בעיניו זה השיעור** ... וגומר לו רבו למוד כדי שתהי' ראש ודיין ויכבדוך בני אדם ויקומו מפניך ... **וכל זה מגונה ע"כ ת"ד.**

רואים אנו גם כאן ד' דרגות שלבים ואופנים בלימוד התורה עד שמגיעים לתכליתה ומטרתה.

א ג ר ו ת ק ו ד ש

הערות וציונים באגרות קודש כ"ק אדמו"ר שליט"א

הת' שמואל נמירובסקי
≈ תות"ל 770 ≈

חלק ה' עמודים א - ס

1) בעמוד א, מובא: "הנה ידוע פתגם מכ"ק אדמו"ר מוהר"ש נ"ע, שחזר עליו כמה פעמים כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה

נבגי"מ זיע"א "אז גוט איז גוט, איז בעסער ניט בעסער" וברט ... צריכה עידוד וחיזוק".

וראה לקמן עמוד נ"ז, שמובא ג"כ פתגם הנ"ל, ובהנסמן בהערות שם, וכן לקמן עמוד שלי"ח.

(2) שם מובא: "התואר שנתן כ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) נ"ע להתמימים, שהם צריכים להיות נרות להאיר".

ראה אודות זה ג"כ לעיל חלק ד', עמודים: לב, מו, רכת.

חלק ג', עמוד נז ובהנסמן בהערות שם.

(3) עמוד ב', מובא: "'מוסג"פ קונטרס ח"י אלול".

היא קונטרס צד, ונדפס בספר המאמרים ה'תשי"א - מלוקט - עמוד 317 ואילך.

(4) שם, מובא: "וגם העתק מכתב כללי".

וכנ' הכוונה לאגרות: א'רטו (בלה"ק), או א'רטז (באידיש), דלעיל חלק ד' עמודים תצט - תקא.

(5) שם, מובא: "בהקונטרס המוסג"פ בהקדמתו נזכר ענין התשובה".

והוא זה שנסמן לעיל מספר ג' עמודים 318 - 319, וכן נדפס לעיל חלק ד', אגרת א'קצא, עמודים תעב-ד.

(6) בעמוד ח', בהערה ד"ה, שמחתנו .. הקב"ה .. ישראל: ... שיחת ליל א' דחה"ס שנת התשי"ד ...".

ונדפס בספר השיחות התשי"ד עמוד 11-12.

(7) בעמוד י"א, אגרת א'רלג, מובא הברכה על ה"אפשרענעש", ולתוכנה ראה ג"כ לקמן עמודים כא-ב, שמובא שם ג"כ העתק

ממכתב אדמו"ר מוהריי"ץ זצוקללה"ה נבגי"מ זי"ע מה שכתב בענין התספורת לשלש שנים, וכן לעיל חלק ד' עמוד תעא.

וכדאי לציין ג"כ שרוב קטע ממכתב הנ"ל (מאדמו"ר מוהריי"ץ נ"ע) הועתק ג"כ בהיום יום ד' אייר, ובהערת כ"ק אדמו"ר שליט"א ע"ג לוח היום יום שטו: "לזלמנוב טו מני"א תשי"ב".

(8) בעמוד י"ח בסופו, והמשכו בעמוד י"ט, מובא הסיפור אודות אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע, בהיותו בן ד' או ה'. שנה, ונכנס ביום ההולדת שלו אל אדמו"ר הצ"צ לקבל ברכתו, ופרשת השבוע הי' אז פ' וירא, וכשנכנס התחיל לבכות, וכו', ומענה הצ"צ.

וראה אודות זה (בנוסף להנסמן בהערות שם) גם בלקוטי שיחות חלק א' עמוד 23. ובהיום יום ט' חשון, ובהערת כ"ק אדמו"ר שליט"א ע"ג לוח היום יום שלו: "שיחת כ' מ"ח צ"ג ברשימות".

(9) בעמוד כ' מובא הפתגם מאדמו"ר מוהריי"ץ זצוקללה"ה נבגי"מ זי"ע "ווען מען שטעלט אוועק א לאנטערנע אין גאס בא נאכט קלייבט מען זיך ארום איר".

וכדאי לציין ג"כ (בנוסף להנסמן בהערות שם) ללעיל חלק ג' עמוד נ"ז בסופו, ובהיום יום יג טבת, ובהערת כ"ק אדמו"ר שליט"א ע"ג לוח היום יום שלו: "תרי"ץ, רשימות".

(10) בעמוד כ"ז בסופו, מובא: "מוסג"פ קונטרס לכ' מרחשון שזה עתה הוצאנו לאור".

הוא מאמר ד"ה סמוכים לעד פרי"ת, ונדפסה בספ"מ פרי"ת עמודים קמח - קנח.

וראה ג"כ לעיל עמודים טז-יז שנדפסה שם ההקדמה לקונטרס הנ"ל.

וכן הכוונה בלקמן עמודים: כח, כט, ל, לא, לג, לד, מא.

11) בעמוד לח בסופו, מובא אודות ללמוד ענינים בתורה בע"פ כמו פרקי תניא, ומשניות, שהם עצה נגד מחשבות זרות.

וראה לקמן עמודים: קע, רלה, רנט.

12) בעמוד מג, מובא: ... ברכת כ"ק מו"ח זצוקלה"ה נב"מ זי"ע במכתבו האחרון להמשתתפים בחגיגת הישיבות "תומכי תמימים ליובאוויטש" והיא "...

מכתב הנ"ל נדפס באגרות קודש שלו חלק יו"ד, אגרת ג'תרצט בסופו, עמוד ש"ס.

13) בעמוד מה, בהערה ד"ה "כמו במסחר: לשון כ"ק מו"ח אדמו"ר סד"ה אריב"ל כו' כל העוסק בתורה תרפ"ח".

והוא בהנדפס בספר המאמרים תרפ"ח עמוד קיב.

14) שם בהערה ד"ה "ומק"א יבאר בארוכה: בשיחת שמח"ת תר"ץ".

וראה בלקוטי דיבורים ח"ב (לקוט טז) אות א', עמוד 572, (לקוט יז) אותיות (ל', לא), לב - לה, עמוד שיא ואילך.

15) בעמוד מז, הערה 2 ".... בשיחת יט כסלו תרצ"ג (לקוט ב) אות כ"

ונדפס בלקוטי דיבורים חלק א' עמוד כט.

16) שם, הערה א' " ... שיחת יט כסלו הנ"ל".

וראה שם בהנ"ל אותיות יג - טז, עמודים כב - כה.

17) בעמוד מח, הערה א' ".... שיחת כ' כסלו תרצ"ב..."

ונדפס בלקוטי דיבורים חלק ד' בהוספות עמוד 1518.

18) שם, בהערה ד"ה פשט המנהג: ראה בזה שיחת י"ט כסלו תרצ"ב והשיחה דשנת תרצ"ג.

"שיחת י"ט כסלו תרצ"ב" נדפסה בלקוטי דיבורים חלק ד' בהוספות עמוד 1498.

"והשיחה בשנת תרצ"ג" נדפסה בלקוטי דיבורים (לקוט ב) אות כ', וכבהנסמן לעיל הערה מספר 15.

19) בעמוד נג, מובא פתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, כשמעמידים פנס בררחוב מתקצבים סביבו.

וראה הנסמן לפני"ז הערה מספר 9.

20) בעמוד נ"ד, מובא: "מוסג"פ חוברת וקונטרס ל"ט כסלו ומכ' הכללי", וכן באגרת א"ער בתחילתו, מובא: "הקונטרסים והחוברות ל"ט כסלו ומכ' הכללי השייך אליהם".

"קונטרס ל"ט כסלו", הוא קונטרס צ"ט, וראה הנסמן בהערות לאגרת א"רסג שהוא ה"פתח דבר" לקונטרס הנ"ל, לעיל עמוד מ"ז.

"ומכ' הכללי [השייך. אליהם]". הוא אגרת א"רסד, לעיל עמוד מח-ט.

21) בעמוד נ"ה בסופו, מובא הפתגם מרבינו הזקן, אשר גשמיות של איש הישראלי, זהו רוחניות.

וכדאי להוסיף (בנוסף להנסמן בהערות שם) לעיל חלק ד', עמוד שג.

וראה המובא בהיום יום: כז אלול, ובהערת כ"ק אדמו"ר שליט"א ע"ג לוח שלו: "מובא למעין (מה"ק)".

22) בעמוד נ"ז, מובא הפתגם מכ"ק אדמו"ר מוהר"ש נ"ע, "צי אז גוט איז גוט, איז בעסער ניט בעסער".

וראה הנסמן לפניז הערה מספר 1

(23) בעמוד נ"ח, מובא ג"כ הפתגם "שכשמעמידים פנס ברחוב, מתקבצים סביבו".

וראה המצויין לעיל בהערה מספר 9.

(24) בעמוד נ"ט, מובא: "מוסג"פ הקונטרס לייט כסלו הבע"ל ... וכן מכי הכללי השייך להקונטרס".

וראה המצויין לעיל בהערה מספר 20.

(25) שם בסופו והמשכו בעמוד ס', מובא מה"מעזריטשער מגיד" שכתב לבנו על אודות ההנהגה שלו בתעניתים וסיגופים וכו' "א קליינע לעכעלע אין גוף מאכט א גרויסע לעכל אין דער נשמה".

וכדאי לציין שהנ"ל הובא ג"כ לעיל חלק ד', בריש עמוד קנח.

(26) בעמוד ס', מובא: "... ווי אויך דעם קונטרס לייט כסלו וואו צום סוף זיינען אפגעדרוקט אייניגע בריוו פון כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע".

והיא הקונטרס המצויין לעיל בהערה מספר 20, ושם נדפסו ארבעה מכתבים: א) ד', ו' טבת, תרפ"ט, סה"מ קונטרסים ח"ג עמוד י"ז. ב) ו' כסלו תרח"ץ, אטוואצק, שם עמוד י"ט. ג) א' מ"ח, תרצ"ט. שם עמוד כ"ג. ד) יוד אדר, תש"ו. ברוקלין. שם עמוד כ"ו.

■ ■ ■

נ ג ל ה

קריאת הקב"ה בשם אדנות

יעקב זאב ראטענשטרייך

≈ חבר הכולל ≈

בגמ' ברכות דף ז' רע"ב, "אר"ש בן יוחאי מיום שברא הקב"ה את עולמו לא הי' אדם שקראו להקב"ה אדני עד שבא אברהם שנא' "ויאמר ה' אלוקים במה אדע כי אירשנה", (באל"ף דלי"ת - רש"י שם -).

ולכא'ו א"מ איך זה מתאים עם דברי המדרש (ב"ר, י"ז) המפורסמים ע"י כ"ק אד"ש, ומובא בכ"מ בדא"ח שכבר קדמו אדה"ר שאמר "לך נאה להקראות אדני שאתה אדון לכל בריותיך, אי"ר אחא אני ה' הוא שמי, הוא שמי שקרא לי' אדה"ר".

ושמעתי ע"ז מהרה"ת ר' משה בוגומילסקי שליט"א שבפשטות הגמ' באה להדגיש שאברהם אבינו ע"ה הי' הראשון שהשתמש בדיבורו לה' עם שם אדני (בתור בקשה וכיו"ב) שנא' ויאמר ה' אלוקים וגו', משא"כ המדרש אומר רק שאדה"ר הי' המחדש וייחד התואר של שם אדני להקב"ה (וכדמוכח מלי' המדרש "וואני מה שמי אי"ל לך נאה וכיו"א אבל לא מצינו שהשתמש בלשון אדנות כלפי הקב"ה.

ואולי יש לדמות זה למה דאיתא בגמ' שבת דף י' ע"ב שאסור לומר שלום בבית המרחץ, ששלום שמו של הקב"ה שנא' ויקרא לו ה' שלום, ומקשה אי"ה מהימנותא נמי - שהקב"ה נקרא נאמן - ומתרץ התם שם גופי' לא איקרי הכי הכא שם גופי' איקרי שלום, עיי"ש ובתוס' על אתר.

אבל יש להעיר מספר מאמרים תש"י מאמר ד"ה זה היום תחלת מעשיך (נ"ט כסלו) שמעתיק לשון המדרש שא"ל "לך נאה להקראות הוי' שאתה אדון לכל בריותיך" (ומבאר שם החילוק

בין [אדה"ר שקראו להקב"ה] הוי' [ולאברהם שקראו] אדני), ולפי גי' זו לא קשה כלל על הגמ' מדברי המדרש.

ועי' בעץ יוסף על המדרש שאדה"ר קראו הוי' המורה "שמהוה וממציא כל המציאות" (ועי' המבואר במאמר הנ"ל) אלא שאנו מכירין את זה מתוך אדנותו.

אך ביאור הנ"ל הוא בא לפי גי' המדרש המופיע בב"ר שלפנינו.

פ ש ו ט ו ש ל מ ק ר א

הערה בפירש"י יג, יט (גליון)

הרב אליהו דהאן

≈ שליח כ"ק אדמו"ר שליט"א ≈

ליל - צרפת

בגליון מג (שמה) דשבת שלח התשמ"ו מעיר הרב ראזענבלום שבפרש"י (יג, יט) בפרשתינו. מקדים רש"י לפרש תיבות "הבמחנים" ורק אח"כ מפרש את התיבות "הטובה היא" והקשה הנ"ל על שינוי הסדר.

והנה לפי הגירסא המובאת בפרש"י הוצאת שעוועל אין כאן קושיא.

דהנה הפי' על התיבות "הבמחנים" הנמצא בפסוק י"ט בהוצאות הנפוצות נמצא כלול בד"ה "החזק הוא הרפה" בפסוק י"ח בחוצאת שעוועל. וז"ל שם:

"החזק הוא הרפה": סימן מסר להם, אם בפרצים יושבים חזקים הם שסומכין על גבורתם, ואם בערים בצורות הם יושבין חלשים הם, בפצחין כרכין פצוחים ופתוחין מאין חומה.

ובפסוק י"ט נמצא שם רק ד"ה "הטובה היא".

אבל לפיז אינו מובן הסדר שבכתובים עצמם שפסוק י"ח וסוף פסוק י"ט קאי אודות גבורתם של אנשי המדינה, ואמצע פסוק י"ט מדבר אודות "מעיינות ותהומות טובים ובריאים" (רש"י ד"ה הטובה הוא), ולכאורה אין לזה כל שייכות?

וכן צריך לתרץ השאלה של הרב הנ"ל לפי הגירסא הנפוצה.

והנה במשכיל לדוד עמוד ע"ז בפירושו על פסוק י"ח וז"ל: ... וה"ק כל אחד יהי ... יהי לסימן על אנשי המקום אם הם חלשים על גיבורים כלומר האנשים שבה הנם עדות על טבע הארץ ... והיינו דכתב אח"כ רש"י החזק הוא וכו' סימן וכו' **וה"ט דסמין רש"י מיד פירושו על הבמחנים והפך סדר הכתובים** להגיד שזה קאי על הוא וכו' דלעיל, **והטעם שהפסוק קרא בנתיים** הוא ללמדם הסיבה שבשבילה יפעול טבע הארץ ... והיינו הטובה היא במעיינות כפי איכות המים ישתנה מזג הבריות אשר בה, עכ"ל.

ועיין בפירושו בארוכה ובשלימות, **ועצ"ע**.

■ ■ ■ ■ ■

לעילוי נשמת

התמים הקדוש אברהם אליעזר

הי"ד

בן הרה"ח הרה"ח ר' משה פסח שיחי

גאלדמאן

נרצח בימי עלומיו בן י"ז שנה

ז"ך סיון ה'תשל"ז